STANISLAI ORZECHOWSKI Rutheni, Ad Sigismundum Poloniæ Regem Turcica Secunda.

CRACOVIÆ.
In ædibus Hieronymi Vietoris. Anno Salutis.
1544.

STANISLAI ORZEchowski Rutheni ad Sigiſmundum Poloniæ Regem Turcica Secunda.

VELLEM DEVS feciſſet Sigiſmunde Rex, vt ſtudium meum in rempub. fidem verò erga te ex alio potius cognouiſſes, quam ex hoc de bello dicendi genere. quod etſi neceſſarium eſt, non affert tñ illam alacritatem in dicendo oratori, qua ſe is auditori pręſertim tantò: commendare poſſit: quid eñ minus licere videtur, quam me hominem priuatum: tenui ingenio: mediocri rerum vſu pręditum, apud te Regem ſummum, ac multis victorijs clariſſimum ducem, de bello verba facere: verum quoniam hęc mea ſors fuit, vt mihi non aliud tempus dicendi daretur apud te, quám hoc, quo tu tuum regnum in poſtremum periculum adduci vides, mirari non debes, ſi metu pręſentis ſeruitutis excitatus in conſpectum tuum de bello dicturus prodierim. qui,

metus inquam, quantus est vides, vt iam nemo sit in tuo regno qui nunc de vita, et de libertate sua agi non putet.. Cum enim Solymannus Turcarum tyrannus antea varijs semper, & exquisitis artibus iter sibi in Poloniam muniret: ad eamq; rem foedere tecum inito, libertatem agendi quę vellet subsidio sibi compararet, nuper deuicta Vngaria, expulso Ferdinandi exercitu, omnibus pręsidijs Germanorum expugnatis, finitimus tibi, regnoq; tuo est factus, ita ille multo sanguine quesitum à maioribus suis ex Thracia in Poloniam iter, tot exercitibus Vngaricis cęsis: tot legionibus Germanorum deletis: tanto deniq; interitu suorum sibi, regnoq; suo per Vngariam nuper patefecit. Quid enim aliud sibi volebant periuria illa, quibus ille abs te foedus est ementitus? nisi vt hoc fraude abs te impetraret, quod Baisetus à fratre tuo: Machumetus à patre: Amurates à patruo armis impetrare non potuerunt, quid nam illud est? videlicet vt tu religione foederis impeditus, neq; Valachiam defenderes: neq; Vngarie opem ferres, ita ille animo soluto, ac libero iter facere per v- tramq;

tramq́ꝫ prouinciam in Poloniam sępe conatus, tandem aliquando inito tecũ fœdere confecit. Neqꝫ ẽm aliter poterat: neqꝫ verò alia via id se assequi posse sperabat, nisi forte ita dementem Solymannum esse putamus, vt non intelligat quantis olim Vladislai opibus Amurathi potentia fracta, debilitataq́ꝫ sit: à Machumeto etiam quibus viribus, quanto animo, quoue ingenio Valachiam Casimirus pater tuus recuperauit: hęc ille vetera cum recordatur, tũ etiam hęc noua atqꝫ tua non ignorat. Te quoqꝫ ab ijs ortum eum esse, quem tremeret Asia: quem domi ciues optimum regem, foris verò omnes gentes bello insignem fateantur esse ducem. Itaqꝫ cum interclusum sibi iter in Poloniam virtute tua videret simulatione fœderis, atqꝫ societatis sublatis de medio armis tuis, sensim, pedetentimq́ꝫ per Vngariam, & per Valachiam viam sibi in Poloniam muniuit, vidente, & sentiente te: cum quidem sibi ille omnia, tu tibi nihil licere propter initum fœdus putares. Sic ille Valachia occupata, Vngaria etiam subacta, non solum harum prouinciarum victorem se esse arbitratur: sed etiam re-

gni, atq; imperij tui dominum, quod ita in manu sua esse ducit, vt hoc palam dictitet, Poloniam triennio, ad summum quadriennio perituram, quam vocem eius ad te nuper vir fortis, & industrius Ioannes Ocieski legatus ab illo rediens detulit, quę sanè vox iudicio tibi esse debet, quid ille speret, quidúe cogitet. quando enim ista illi primũ in ore vox esse cœpit? num cum is cum Ludouico, postea cum Ferdinando bellum gessit? non opinor. tum eñ te socium, atq; amicum appellabat: tum te ad initiationes filiorum, & ad nuptias inuitabat, tum deniq; omnibus officijs fœdus illud funestum abs te sibi expugnabat. An verò tum hęc ab illo emissa est vox, cum vir clarissimus, ac omnibus bellicis laudibus cumulatus Imperator Ioannes Tharnowski auspicijs tuis fuso, fugatoq; Petro Valachiam recepit? ne tum quidem. nam illo quoq; tempore, pręsto tibi contra Petrum verbo, reuera aũt contra te pro Valachia aderat. Si ergo tu antea semper Solymanno socius, atq; amicus, nuper vero hostis esse cępisti, dubitare non debes, ab illo non amicitiam tuam, quam nunc absq; causa

contẽ

contemnit: sed Poloniam, quam non sine causa semper concupiuit omnibus illis officijs, atque foederibus esse quęsitam. Cui cum iam vndique immineat, cumque & Vngaris socijs, quos ante oculos tuos crudelissime sustulit: & Valachis, quos tibi per fraudem eripuit, Poloniam nudatam à se videat, iactat, denunciat, minatur quę vult. Quod si quis tantis rebus gestis aliquid aliud moliri Solymannum putat, quam vt quamprimum huc irruat, vehementer errat, nunquam ille profectò ita insaniet, vt oportunitatem tantam & locorum, & temporum pretermittat, quantam nunquam antea neque Amurathes contra patruum: neque Machometus contra patrem: neque Baisetus contra fratrem tuum: neque etiam is idem Solymannus contra te habuit. quod ego vt ostendam, peto à te, vt me benignè, & attentè audias: neque ea contemnas, quę à me de communi periculo dicuntur, non enim est alienum à prestanti tua sapientia, nihil eorum aspernari, quę dicuntur ab ijs, quorum de vita, & de libertate agitur: quique tibi periculis omnibus sunt coniuncti. Sed tamen id, quod me demonstraturum dixi: huiusmodi est, vt sua sponte cuiuis in men-

tem possit venire. Alterum em̃ horum Solymanno necessariũ est, vt aut ex Vngaria in Poloniam directa transeat, aut inde rn Germaniam omnem vim belli conferat· Neq; em̃ ille Vngaria erit contentus; neq; etiam interdictum illi esse puto quo minus ille huc, aut illuc transeat. At si d oceo Germaniam hoc tempore ab illo tutam esse, vinco Poloniam omnibus telis Turcicis esse propositam. Quod si ostendo, par erit te cogitare, quo pacto omnibus tuis opibus, consilijs, atq; copijs aduentantem Solymannum à tuorum interitu prohibeas? quid em̃ est, quo quisq̃ cogitationes tuas alio transferat? aut quis est, qui facilius cum Germanis bellum Solymanno, q̃ cum Polonis fore putat? nisi forte sit is, cui neq; Germanię, neq; Polonię ratio sit probe nota; tibi certe, qui multo huius gentis vsu, imperio etiam Germaniam perspectam habes, nihil munitius contra omnem vim Turcicam hac prouincia debet videri. Sola enim mihi videtur Germania ex omnibus propemodum terris, atq; prouincijs ea esse, in cuius sit manu bellum cum hoste aut apertum gerere; aut illud à mœnibus ac

vrbibus

vrbibus propulsare: quarum talis, ac tanta huic genti est copia, vt vrbs vrbem premere, ac vrgere videatur: quę huiusmodi sunt, vt & ędificio vrbium: & varietate munitionum: & magnitudine ciuitatum, & multitudine earum, facile omnibus, quę vbiq; sunt vrbes, antecellant, quibus Germania ita fidit, vt singulas omnibus Solymãni copijs opponat. & merito quidem: quis em̃ est, qui ab illo Noricum, Augustam, Vitembergam, Lubecum, pretereo alias infinitas, ne enumeratione tibi sim molestus: quis inquam has tantas, tam pręclaras, tamq; munitas vrbes facile à Solymanno putet posse capi: cum Vienna, omnibus rebus istis impar, bis ab illo oppugnata vehemẽtissime, omnem Solymanni vim, belliq; molem, vno duntaxat muro exceperit: & hunc ipsum Solymannum hoc eodem muro progredi longius vetuerit, ita ille quantus, quantus erat totus hęserat in Vienna, vt atritum ac debilitatum exercitum bis inde domum reduceret: vt illum & itinerũ, & oppugnationum vehementer pœniteret. Quod si Vienna tam acris contra vim Turcicam tamq; fortis fuit, quid tandem illum spe-

 rare

rare credis, cum reliquas Germanię vrbes adierit paratiores, longeq́ꝫ munitiores: quę huiusmodi sunt, vt alias natura ipsa tueatur, multas ars, & industria: non nullas vero hominum ipsorum vis, atqꝫ virtus; quę cum ille intelligat partim periculo edoctus suo: partim relatu aliorum, Germanię ne à se noceri possit, multis rationibus esse prouisum, abuti illum secundis rebus putarem, si eo bellum potius conferat, vbi non minor illi pugna cum muris, fossis, & aggeribus, quam cum ipsis hominibus sit futura, mihi quidem nihil videtur cogitare minus. Sentit enim cum alio genere hominum rem sibi in Germania fore, quam fuerit olim cum Capadocibus, Cylicibus, atqꝫ Syris. non hic Fryges: Frygumq́ꝫ vrbes, sed veros illos Germanos virtute, armis, atqꝫ vrbibus potentes reperiet. de quibus quoties ille cogitat, quamuis sit insolens, & barbarus: alio tamen animum, ac mentem conuertit. sed nihil hęc in causa prosint: ne hęc quidem, quę dixi: apud hunc valeant: feratur sane vt solet in tanto rerum successu amens, & cœcus: quid? etiam ne illud contemnet, quod te scit intelligere,

ligere, cadere Germaniam non posse, quin simul eodem motu Polonia corruat: quę sanè res, si nulla alia, ipsa tñ per se excitaret te, vt in Germania tuã tuorumq; salutem defendas. Ergo ille cum hoc senciat, te à tergo insequentem integrum, ac valentem relinquet: & non curabit quo pacto franget te prius, teq; non vrbium sed hominum regem, solo Marte, ac dextera fidentem non appetet: non emolliet: non omni ratione euertet, antequã ex Vngaria quoq; pedem moueat: vt vacuos metu, accessione etiam imperij tui adiutus, bellum ex Polonia non solũ Germanis, sed omnibus gentibus commodius inferat. In hac illum cogitatione versari dies, atq; noctes scito: huc fœdera illius: huc periuria: huc adempta Valachia: huc postremo deuicta Vngaria spectant: hęc ratio etiam Germanici belli, hic finis fuit: quod ab illo gestum est, non vt Germaniam peteret: sed vt Germanos ab Vngaria remoueret, per quam sibi in Poloniam magnis laboribus parabat viam. quam cum iam expeditam habeat, cumq; ad Poloniam inflammato studio rapiatur, quid causę est, cur illum

ex Vngaria victorem in Germaniam potius, q̃ in Poloniam iturum arbitremur? quam scit nullo armatam muro & aditu esse facilem, & nullo fidentem propugnaculo, neq; tecto? Quid si ne belli quidem differendi illi causa remanet, multasq; esse doceo, propter quas illi euestigio venire huc sit necesse: quid est, quod aliquis possit existimare, quamobrem Germanis ille prius, q̃ Polonis bellum faciat? etem̃, quid tam Solymannus timet, quam ne quo pacto tu vlla societate belli cum Germanis coniungare? cum enim iam pridem suspecta illi esset affinitas, quã cum Germanis principibus partim Heduigi filia: partim sororibus in matrimonium datis contraxeras, tum verò nunc non iam suspicio, sed terror incredibilis illum inuasit, quod videat filiam Ferdinãdi cum filio tuo collocatam: cum quo ille non de imperio solum, sed etiam de vita bellum gerit. An ita ille amens est, vt non intelligat, tibi non licere, neq; fas esse, eius regis salutem, imperium, atq; dignitatem deserere, cui tam sancto foedere, ac tam arcta necessitudine es iunctus, etiam si nullum ex afflictis Ferdinandi rebus tibi

bi

bi, regnoq; tuo creetur periculum. Nunc vero cum hoc Solymannus intelligat, te non solum affinitate Ferdinando, sed omnibus quoq; periculis esse coniunctum, cauet diligenter, ne quo pacto illum vel à tergo adoriare in Austriam euntem: vel cunctantem, atq; procrastinantem, huc venire anteuertas, hęc ille, & alia multa, quę breuitatis causa pretereo: cum aperte fieri sentiat, non differet tempus, sed victor Vngarię iam hic tibi aderit; vt & arma tua celeritate opprimat; & quęsitum iam olim à maioribus iter, ac vix tandem aliquando à se internitione Vngarorum patefactum in Poloniam ineat, atq; conficiat. ad quam rem quid nam illi nunc iam obstat, num loca ad inferendum bellum apta? num Valachia propugnaculum quōdam tui Regni tutum? At illa iam tota in potestate Solymanni est. Num Vngaria caput patrimonij Polonici, ęrarium Reipub. subsidium annonę, horreum huius regni vetus? At hanc quoq; prostratā, atq; iugulatam ante tuos oculos iacere vides. num tempus? At illi expulsis ex Vngaria Germanis commodius dari nequit, nisi forte illud, quod quidam dictitant,

et quod

et quod nos falsum esse paulo ante docui-
mus, videlicet illum ex Vngaria in Ger-
maniam prius iturum, ita credo, cum
mœnibus Germanorum Solymannus,
et cum vrbibus bellum geret potius, quam
cum campestribus Polonis. quibus alte-
rum horum tantum datur aut vincere,
aut mori, nihilq́ꝫ preterea tertium. armis
enim non muris, neqꝫ fossis virtus Polo-
na creuit: & in campis pugnando, non
sub tectis delitescendo, tantum tibi impe-
rium maiores tui condiderunt. Quamob-
rem, si neqꝫ ille munitionibus Germano-
rum suos obiciet, neqꝫ te à tergo relinquet
neqꝫ causa alia vlla est, quo minus ille ad
cogitatum facinus aproperet, quid est quod
quis dubitet Solymannum non in Ger-
mania Poloniam, sed in Polonia Germa
niam euersurum? Quid? hoc tibi non Vn-
garorum reliquię, non ipse Petrus Vala-
chus, monent, prędicunt, ante denunciant
magnum malum vt fugias? & vt ne quid
fœderi, ne quid societati, neúe quid fidei
Solymanni credas? Quod si satis nondum
cernis, cum insidię, perfidia, scelusq́ꝫ Tur-
cicum, tot, tam claris argumentis, signisq́ꝫ
luceant, Solymannum nullo fœdere con-
tineri:

tineri: nulla fide coërceri: nulla re infe-
rendi belli in aliud tempus reici, recorda-
re quęso, quę fuerint legationes eius, qui
vultus legatorum, quę oratio: cum alias
semper, tum verò nuper, cum virum for-
tissimum Bernardum Prethuicium ex fœ
dere abs te repetebat, tum facilius de il-
lius in te voluntate statues. sed quibus
tandem de causis Prethuicium repete-
bat? referre herde pudet. videlicet quod
is obstaret, quo minus firma pax coëat in-
ter te, & illum. quid ita? quia inquit cum
ingenti ex Russia pręda redeuntes Scy-
thas apud Ocacouium deuicit: quod pręe-
dam inde domum: quod victorem exer-
citum reduxit. pręclara verò violanda fœ-
deris causa. hęc ille crebris legationibus
summa cum verborum insolentia, atque im
pudentia abs te nuper repetebat. ex quo
obscurum non est, Solymannum nunquã
pacem tecum fecisse, sed inito fœdere bel-
lum ad has oportunitates distulisse. Cum
enim iam et Vngariam possideat, & Ger-
manos inde eiciat, fingit nunc causas, cri-
menque comminiscitur, vt inde quiuis pos-
sit existimare, bellum quidem ab illo iam
pridem tecum geri re, atque factis; verbo au-
tem

tem, atq; legatione nunc primum denunciari. Quid em̄ quęso sibi volunt aliud ista verba? REDDI PREDAM IVBE. quid ita? quia etsi iure fœderis est tua, attamen lege periurij est mea. PRETHVICIVM EX CONFINIO REMOVE, Cur? quia nimium molestus est mihi, nimiumq; obstat quo minus Valachis vtar contra te, atq; Scythis vt volo. hoc vtiq; ille responderet, si vera loqui vellet. Iam vero illi sermones, qui passim iactantur à senatoribus, si tamē senatores dicendi sunt: serui atq; illa portenta Asiatica. Hi tamen legatis tuis, vt probrum obiecerunt Scythas homines circumcisos vinctos in ergastulis abs te detineri: Militem Polonum in Germanorum castris apud Pestum esse visum: hoc sic abire non posse. Multa sunt huiusmodi, quę ab illis palam iactantur: quę tu scis ad te nuper esse delata: quę quidem iam in ore sunt omnium, quę quorsum spectant, quam ad perniciem Regni tui, non intelligo. quod cum vndiq; sit iam à Solymanno insidijs septum, & cum totus huc spectet: nullaq; res eum prohibeat, non fœdus; non fides: non religio:

gio: non ius: non mos postremo genti-
um. contraq; sunt omnia, quę huc illum
pręcipitē impellunt. opportunitas ante om-
nia vndiq; inferendi belli: deinde affini-
tates, ac clientellę Germanorum: & quod
caput est filij tui vxor, qua ille sentit
Polonis cum Germanis imperpetuum
conditum esse foedus: hęc cum ille sen-
tiat, & hac luce clarius fieri videat, nihil
agit, nihil cogitat, nihil cupit, nihil optat,
quàm vt confestim Poloniam occupet.
ad quam tanto furore incensus fertur, vt
etiam illa inuitus expromat, quę contra
te diu cogitauit: & quę tibi contra illum
prosunt: teq; cautum reddunt, ne te ille im-
paratum contra vim suam offendat. Quę
cum ita sint, quid est? quo minus paternę,
atq; auitę virtutis memor, tuęq; in pri-
mis, te aliquando erigas, & illam dexte-
ram multis victorijs Asiaticis insignem
exeras contra tuum, regniq; tui hostem,
qua & auertas à tuo regno furorem Tur-
cicum, & illud iter, quod interclusum illi
antea vndiq; in Poloniam fuit, virtute
rursus intercludas tua. cernis quę te cir-
cumstent pericula, quęq; tibi pręsentem
intentent ruinam? hinc effera imminet

B Scythia

Scythia: hinc capta Valachia: hinc longè, lateq́ perdomita Vngaria, non presidium tibi, vt antea: sed periculum denunciat: neq́ verò iam auxilium defensioni tuę, sed exitium tibi, rebusq́ tuis pollicetur. Et qui fide tibi prius, atq́ societate fuerant cogniti, illi ipsi contra te pro Turcis arma ferunt flentes, quod illis in cu ria christianorum impia arma indueret, quibus illi fratres suos Polonos euerterent, fidemq́ Christi seruatoris, quam in Vngaria sanguine suo obruerunt; in Polonia quoq́ delerent. quę neq́ tot cladibus ab illo defessa Germania prohiberet: neq́ spes transferendi in Germaniam Turcici belli retardaret. Vt iam nobis in te vno omnis post Deũ reliqua sit spes. Quid enim est Sigismunde Rex, quòd nos tantis cinctos periculis seruare queat, si sapientia destituamur tua? neq́ enim nos ad hanc diem tantum armis stetimus, quantum auspicijs, ac consilijs tuis, quę cum summa, atq́ diuina Deus in te contulisset, toto hoc tempore quo regnas, nulla nos temeritas afflixit: neq́ vis hostilis peruertit. Sed cum domi sapientia tua quieti, foris verò tuis armis tuti essemus, ad hanc postremam,

&

et affectam annis ętatem tuam incolu-
mes peruenimus. Recognosce quęso me-
cum paulisper Sigismunde, quę ratio ęta-
tis, qui cursus regni tui fuit: quàm an-
ceps, & dubius: quàm periculorum ple-
nus? Septuagesimus hic sextus annus
est, quàm tu natus es: dimidium eius tem-
poris regnas. quod quęso in hoc spacio tem
pus fuit, quod non testetur singulari Dei
beneficio te Polonis natum, atq; datũ esse
Regem? cum eñ duabus potissimis, ac
maximis rebus imperia, regumq; opes cõ-
tineantur, quarum altera fœlicitas, diui-
na quadam sorte datur: altera verò pru-
dentia bono quodam naturę comparatur:
quę tametsi inferior sit priore, multo ma-
ior tamen est cęteris, quę quidem in homi-
ne dicuntur bona. quę sanè duę res, quan-
tò maiores, excellentioresq; sunt in homi-
num vita, tantò rarius à deo alicui simul
tribuuntur vni. Quid enim ad summam
prudentiam Ioanni Alberto fratri tuo de-
fuit? & tñ hoc infœlicius fuit nihil. quid
contra Boleslao fœlicius Polonia vidit? et
tamen is, cũ ob res gestas audax diceretur,
non solum inprudens, sed homo nequam
fuit, vt illi esset necesse in ea prolabi vi-

cia, quę nunc omnes horremus. Ita & Ioannes Albertus id quod prudenter con-stituebat, quo minus exequeretur, pro-hibebatur à fortuna: & Boleslaus prospe-ro fortunę elatus flatu, regnum prius a-misit, quàm modum cupiditati suę inue-nit. At tu vtriq; horum in vtroq; dissimi-lis, res quidem gessisti tantas, quantas in Polonia ante te aut pauci, aut nemo: nun-q; tamen fortuna plus in rebus tuis, quam prudentia valuit. omnes siquidem res à te gestę vt à constituto ducebantur ini-tio, sic etiam certo claudebantur fine, non eñ tu imperium Oceano, neq; gloriam terminabas astris, vt canit bonus poëta: sed pace, concordia, atq; ocio regni tui. sic tu ad immortalitatem non sanguine, neq; occisorum hominum corporibus straui-sti tibi viam, sed conseruanda religione, salute, atq; libertate tuorum. pro quibus tu rebus tot, ac tantis cum plurima bella gesseris, sępeq; victor fueris, ecquis tamen est, qui te alio vultu prodeuntem in aciem viderit, q̃ victorem ex prędio viderit re-deuntem? ita in te neq; prudentia cede-bat fortunę; neq; ipsa fortuna secundo rerum efferebatur successu. quem vtiq;

tu

tu in rebus modum tenere nunquam potu
isses, nisi hic sensus fuisset armorum tuo-
rum: hęc mens, hęc ratio, vt non tuum,
sed Christi imperium: non tuam gloriam,
sed Dei opt. max. astris terminares. vn-
de tu cum res domi prudenter, militię ve-
rò fœliciter gesseris, nullam tn̄ inde pre-
cipuam laudem appetebas, pręter illam
comunem, religionis conseruatę, sic tu
Rex regum christianissimus non solum
haberi, sed etiam dici merito debes, quòd
hoc tam excellens cognomen non ver-
bis, sed factis, non priuilegijs, sed armis
tibi comparasti: esseq; q̄ dici christianis-
simus maluisti. ne si forte nihil dignum
tanto cognomine in te esset, in eodem esses
vicio, atq; culpa, in qua sunt hij, quorum
arma atq; victorię non publicę christia-
norum vtilitati, sed priuatę libidini ela-
borant: quiq; cognomen christianissimi
ad christianorum perniciem, ipsiusq; Chri
sti exicium contulerunt. qui si nomine
suo digna facere voluissent, nunq; neq;
ipsum Q. Cęsarem opem ferre pereun-
tibus christianorum rebus prohiberent:
neq; socij belli Turcis contra christianos
essent. Quos cum iam vndiq; Turcico

 ferro

ferro cadere videas? quid est Sigismun-
de, in quo nos spem alio sitam habeamus
prçter te? aut ad quem confugiamus, à
quo cpem petamus prçter te? quid enim
non modo nobis, sed omnino huic regno
salui esse potest sine te? quod cum tu ma-
gnis tuis periculis ad hanc diem conser-
ues, quçsumus ne nos in hoc postremo
quasi vite tuç actu deseras. Cui enim Po-
loniam tam sanctis legibus, tam honestis
institutis ornasti? cui tantum imperium
condidisti? cui hçc tanta relinques? num
filio? cui adolescenti Solymannus vici-
nus imperium incertum facit. num no-
bis? quos suspensos metu, ac sollicitudine
vides. num reliquis christianis? quos bel-
lis intestinis perire cernis. Solymanno
igitur, hoc enim restat. O miseram condi-
tionem: vanamq; nostram spem. O ina-
nes curas atq; cogitationes tuas, si quidem
hunc ille finem habebunt, vt in tuo reg-
no, iura, leges abs te conditas: ritus, reli-
giones Iesu Christi per te conseruatas:
impurus Solymannus occupet, ac extin-
guat. vt in Polonia regnum Machome-
ticum constituat: vt Basse impuri, atq;
illi serui gentis Ottomanicç, phana spo-
lient

lient: aras deiciant: sepulchra maiorum euertant: liberos ante ora parentum: vxores ante coniugum stuprent, violenti, bona, fortunas, diripiant: nomen ipsum genusq; Polonicum excidant, ac deleant, postremò, id quod nuper illum Strigonio capto fecisse vidimus, vt Polonis cęsis, fluuioq; genutenus equi exundanti sanguine, omne Sarmaticum consecret Machumeto solum, in quo regnarunt, ac Christum coluerunt, mortuiq; sunt omnes maiores tui. qui si vna voce loquerentur, hoc dicerent, Nos Sigismunde regnauimus quondam in hac terra, in qua tu nunc, quam cum armis nostris conseruatam tibi tradidissemus, non metuimus, nè quid huic regno noceret Turcica vis, cuius nos reliquias conficiendas tibi transmitteremus, neq; enim Amuratho infestior: neq; Machumeto potentior: neq; Bayseto perfidior potuit post nos huic regno hostis esse: qui tamen omnes pacem petere à Polonis per nos sunt coacti, cum hac spe in hac terra sepulti sumus; hic aras, hic tumulos, hic monumenta virtutis, rerumq; gestarum condi nobis voluimus: quę laterent in

tutela ac prȩsidio armorum tuorum, quȩ tñ omnia prȩter spem commoueri vides aduentantis Solymanni metu, iam hic ergo ille aderit, de nobis mortuis pœnas occisorum maiorum exacturus : insultabit crudelis ille captis aris, & nobis sepultis: hȩc spolia, & has manubias, hȩc etiam ipsa triumphorũ insignia, quȩ nos de Turcis viui tulimus: & quibus omnia Regni templa , atq; tecta exornauimus eripiet, exterminabit. excindet cum ossibus, ac cineribus nostris: quod ne accidat, tuum est prouidere: et ĩprimis curare, quomodó hȩc omnia prȩclara à nobis derelicta, quȩ in tẽplis, quȩ in foro, quȩ in regno vides conserues, virtute, armis, ac opibus tuis, sacras etiam ceremonias, ac religiões seruatoris, quȩ nos & ipsi sanctissime coluimus, & vobis nostris posteris tradidimus: omni ratione defendas. hos postremò Polonos , quos tuebamur olim : hanc patriam pro qua multum sanguinem effundimus: hȩc sepulchra, in quibus nunc quiescimus: tibi commendamus. potes tu Polonorum tueri libertatem Sigismunde : omnia in te sunt vno, quȩ in nobis fuere singula, neq; enĩ quisquã nostrum te vicit prudentia: ne-

mo

mo anteiuit fortunæ: pauci etiam rebus gestis tibi fuimus pares. quapropter tibi supplices manus tendimus, à te mortui petimus, vt tu his, ac tantis bonis hęc tria simul defendas. Libertatem primò tuorum: deindè salutem tuam: postremò quietem nostram. vt in hac terra libera & tu regnes, & nos requiescamus sepulti. si omnes, vt dixi, maiores tui loqui possent, hac voce vterentur, quod quoniam non possunt, mortui tibi hanc Rempub. hanc patriam: hos ciues commendant: quorum omnem statum in dubio esse vides. non enim iam nobis de Russia bellum cum Schytis est. qui prędam, non regnum petunt, non de Lithuania cum Moschis, quibus cum tu vt vis bellum geris. non de Prussia cum Germanis, qui ęque te amant victi, quam victores timent. Sed bellum tibi est cū acerrimo, non iam hoste, leuius id quidem nomen est: sed cum violatore fidei: contemptore foederis: prędone iuris humani: labe, atq; perniciç omnium quę inter homines sancta, quę honesta, quę legittima habentur. qui non partem aliquam Poloniç, non homines, non regnum, non imperium saluum occupare vult, sed ne quod

vestigium gentis, nè quod sanguinis, nè quod nominis extet Poloni, hoc solũ vult; hoc cupit: hoc cogitat, vt hic Turcas collocet; vt hęc templa Machometo consecret; vt has vrbes, hęc rura, hęc opida Saracenis compleat: vt in cinere regni, & in sanguine tuo regnet. vt hinc securus vadat quo velit: & bellũ faciat cui velit. Cui si tu te iam non opponis, si non ꝙ primum illi occurris, quam spem filio, quam nobis, quam tibi relinquis? quò tandem consolabere senectutem tuam? quem deum, aut quẽ hominem tibi opem laturũ arbitraris, si te ipse nunc deseris, si te abicis, si te prosternes? dum adhuc integrę vires regni, dum opes tibi: dum consulendi tempus est. sentis nihil valere fœdus: animaduertis quantis ille furoribus incensus huc fertur: patere Turcis ex Vngaria viam non cernis? per Valachiam quoqꝫ in Poloniam properantem Solymannũ non vides? quid in Gręcia? quid in Ilyria? quid in Vngaria egerit non recordaris? non pertimescis? non tibi iam prospicis? an verò fœdere te prohiberi dices, quo minus tu bellum illi inferas. O miseros nos, si quidem aliter perire nõ potuimus, quàm inito fœdere

dere: aut si Solymannus aliter regnare in Polonia non potuit, ni prius illi religio nostra in Poloniam aperuisset viam? an tu homini post homines natos perfidiosissimo, quem non fides, non iusiurandum, non hominum pudor, non deorum metus à cogitato facinore vnq̃ prohibuit: hinc inquam tu beluę in condenda tyrannide aliquid aliud suffragatum putas quã foedera? quám periuria, quàm dolos? quám fraudes? quàm omne perfidię genus? Testis est Gręcia, cuius ille fallendo, & peierando dominus est factus. Testis est Valachia, quàm socius tibi eripuit, atq; amicus. Testis est Vngaria, in qua euertenda, ostendit se nullos omnino deos, nullum numẽ, nullam coelestem vim, qua hęc omnia continentur, & reguntur suspicari. Quod enim scelus dum euertit Solcusium non attigit? quos deos Strigonio capto non lesit? quod numen, quam religionem, quam fidem non violauit, dum Albam regalem petit? nulla res fuit neq; in coelis neq; in terris per quam tum, dum hęc caperet non iuraret, videlicet, se deditione contentum, ciues pati abire quò vellent. an hoc ille non iurauit per thronum im-

perij

perij sui? at vide queso quam pactis ste-
terit, nam cum ex Strigonio ciues mise-
ros, atq; infoelices hac eadem conditione
eiecisset, missis vltra Danubium, qui fugiē
tes exciperent, totum illum infoelicem co-
mitatum crudelissimè sustulit, cum hoc tu
homine tibi foedus sanctum esse putabis?
huius fide tenebere? hac deniq; tam prę
postera, tamq; peruersa religione impe-
diere, quò minus hostem tam turpem, tam
foedum, tam perfidiosum, à tuis, tuorumq;
ceruicibus depellas? qui omnis humani-
tatis ignarus, & expers, fidem, foedus, &
iusiurandum in vitam hominum ideò pu-
tat introducta, vt his ille, ad perniciem,
atq; pestem generis humani abutatur. Nā
cum aliorum victorijs finem foedus affe-
rat, huic soli ad victoriam foedere paratur
via. ad hanc illum perfidiam cum natu-
ra ipsa finxisset, tum verò Mahometi le-
ges confirmarunt: vt Christianum non
modò nefas non sit occidere, sed fallere
omnino, ac quouis periurio de medio
tollere sit Turcis pium. hac sanè lege So-
lymannus magnus est; hac etiam eadem
victor horribilis putatur, cum icto foede-
re tu tibi nihil, ille contra omnia sibi lice-
re ar-

re arbitratur; cum contra te ſpe incautum, atque opinione tutum, omnibus occaſio- nibus vtatur: cum non metuit, ne tua à ſe lęſus iniurias perſequare: cum omnes co- natus, atque impetus tuòs omni fraude, fœdere, atque periurio eludat: Cum tibi po- ſtremò nihil relinquat, quò tu ſis tutus, pręter illam cautionē, vt ne quid illi credas. Quamobrem cum omnia illa quibus So- lymannus fallendo antea valebat illuſtra- ta, ac comperta ſunt per te, quid eſt? cur hic ocioſus tyrannum expectes? aut quid obſtat, quo minus duce Deo omnes illius inſidias nepharias, quas tibi, nominique Po- lono facere conatur, omni ſtudio, celerita- te, diligentia, deuites, ac repellas?

Ad quam rem perficiendam adiutorem tibi fore ſperare debes Deum: cuius ille fidem atque iuſiurandum cum periurio primum, deinde omnibus inſidijs expugnet, non erit hoc illi impune: ſed ille ipſe Deus, cu- ius religiones, ceremonias, rituſque defen- dis, pugnabit pro te; neque ſinet interitu regni tui, regnum ſuum in hominum vi- ta deleri. qui te clara voce ad hoc bellum apparandum, atque ſuſcipiendum vocat, dum omnium gentium conſenſu, peri-

culum

culum tibi denunciat. neq enim ille aliter nobiscum loqui solet, quam isto communi hominum ore, atq sono: neq etiam alia signa habet, quibus nos ad audendum impellat, quam hasce occasiones, tempora atq loca. quę cum apta fuerint ad id quod volumus, dubium non est eum id velle, quod nõ cupimus: quodq conamur. Quis enim nunc aut Germanos aduersus Turcas excitauit? aut Valachos fidem tuam implorare coëgit? aut Polonos hoc bellum Turcicum abs te efflagitare persuasit? Nemo est mihi crede Rex, pręter illam cœlestem vim, quę hanc mentem iniecit Polonis, vt impendentem perniciem armis repellant: quę Germanos irritauit, vt Polonię pereunti opem ferant. quę Valachos adegit, vt cum Christiano tecum duce, quam cum Machumeto tyranno esse malint vt cum istinc Valachia, illinc Germania, hinc verò Polonia Turca teneretur in Vngaria conclusus, tum postremo adesset ipse Deus vltor perfidię Machometicę: propugnator religionis suę: defensor regni tui: qui ab illo pœnas illius periurij expetat, quò ille tot gentes, atq nationes subegit: quò Christi

regnum

regnum diminuit: quo omnia sancta, atque legittima inter homines deleuit. non est hic tantus, tot gentium consensus humano consilio, ne mediocri quidem Rex Dei cura perfectus. in quo ille residens, palam tibi voce preit, quid te sequi, quid cauem, quid spectare in tam apertis Solymanni insidijs oporteat: Non solum vero hec pericula ille tibi ore hominum predicit, sed etiam eas gentes tibi conciliat, quibus tu finitimus regno, periculoque es. neque vero hos solum, sed etiam illos, qui etsi longius absunt, nomine tamen eodem tecum Christiano censentur. vt sunt virtute, ingenio fide insignes Hyspani. Et cum his victores orbis terrarum quondam Itali. qui & sua sponte, & fortissimi, ac clarissimi viri Q. Cesaris studio, opem tibi ad communem libertatem deferendam profitentur. adderem & Gallos, nisi ij maiorum obliti, omnes Q. Cesaris conatus contra Turcas impedirent consultò. sed tamen istis exceptis, vides nè tu, quas tibi gentes vltrò conciliauerit Deus: & quos tanquam ad incendium regni tui restinguendum conuocauerit: que quidem si alieno tempore, & certo eo, quo tu extra periculum esses tibi euenirent

rent, eſſet fortaſſe quod quiſq; ſuſpicari poſſit, caſu ea tibi, non diuino cõſilio acci-diſſe. Nunc verò cum nulli magis peri-culum ex Vngaria minetur, q̃ tibi: & cum Solymannus totus quantus eſt huc ſpectat: Et hoſtis ipſe nulla contineatur fide: nulla prohibeatur cauſa, quominus in Poloniam irruat, reliquum eſt Sigiſ-munde Rex vt in ſummo rerum, regniq; tui diſcrimine agnoſcas beneficium Dei quo tibi ille, defenſioniq; tuę ipſum propemodum orbem terrarum, opem fer-re coëgit. Iam verò illa domeſtica, atq; domi nata tuę, quò tu alio referres? quòd omnes adſunt omniũ ordinũ homines, de-niq; omnium ętatum: qui abs te hoc bellũ depoſcunt: abs te petunt, te orant atq; obte-ſtantur, ne ſe fœdem Turcico perire ſinas: neue in alio, q̃ in armis extremam ſpem ſa lutis huius regni ponas. Inẽ hos adſunt E-quites Poloni, mors, & terror Turcarum, atq; Saracenorum omnium, in quibus eſt is animus, vt ſi etiam illis auxilijs careas, quę dixi, tamen illi authore Deo, & te du-ce freti, copijs, ac pręſidijs domeſticis ſa-tis ſe paratos contra omnem vim Turci-cã eſſe arbitrantur, quos ſępe diſſentientes

antea

antea, hęc tñ causa, atq; hoc commune pe-
riculum ita coniungit, vt post Poloniam
conditam. aliud tempus in hoc regno non
fuerit, in quo ęque omnes sentirent, vnum
atq; idem. qui hunc solum exitum Comi-
tiorum Piotrkouiensium expectãt, vt illis
periurio Solymanni delusis, atq; in hanc
sollicitudinem, ac timorem adductis, fer-
ro salutem, atq; libertatem, sibi, liberis,
ac coniugibus suis, per te vt querere lice-
at. Neq; vero in hoc fortissimo, ac claris-
simo equestri ordine hęc mens solum est,
hęc sententia, sed pari studio adest am-
plissimus sacerdotum ordo, qui quod vi-
deant in postremum periculum religiõem
Christi adduci, nè ea quidem conferre ad
hoc bellum recusant, quę maiores nostri
loco sanctioris ęrarij in fanorum abditis
condi, & adseruari ad incertos huius re-
gni casus voluerunt. nota eñ tibi est di-
uina illa Petri Gamrathi Pont. Max. vox
quę nuper in Conuentu Sredensi into-
nuit magno Equitum Polonorum assen-
su, cum ille collectis omnibus exemplis
accuratissimè moneret Equestrem ordi-
nem par esse, cęteris rebus posthabitis,
ad hoc bellum omnes imcumbere, in quo

C vno

vno posita est salus Regni: ad eiusque belli vsum non solum ea, que in priuato certa cuique essent: sed etiam ea, que in fanis sanctissima haberentur conferri oportere. quam eius non ex humano ore, sed coelitus emissam vocem non murmur, sed clamor maximus totius concionis est subsecutus. ita grata erat illa summi viri vox, que dicatis quoque Deo rebus salutem patrie redimeret. Omnis preterea vrbanorum, ac rusticorum adest multitudo: etiam tenuissimorum. qui presentis seruitutis excitati metu, tibi supplices manus tendunt, tibi vitam suam, tibi sedes, tibi fortunas, libertatem, coniuges, parentes, liberos commendant: ad te deferunt facultates suas: ac pecuniam etiam, quam habent, tibi iugulum pro vita huius Regni ostentant, tibi presto armati omnes adsunt, te orant, vt te aliquando erigas, vt Solymanno venienti iam nunc occurras, ne quid falso foederi illius, nequid ementite religioni credas: denique, ne periurio Turcico vitam nobis eripi sinas, quam nos tue fidei, tue virtuti, tue fideli dextere commisimus. Quod si tu nobis pereuntibus foedus abs te ictum obicies, si te remorari dices fide

data

data hosti, vide quęso nè sit per iniquum, et non ferendū, te illud putare foedus, quod ipse Solymannus hostis nullum esse iudicauit. cum enim ea conetur contra te, quę perniciem huic Regno, atq; pestē afferunt, quis tandem est, qui foedus hoc vestrum dicat esse potius, quàm insidiosas simulationes spe tua, ac fraude Solymanni insignes? neq; enim verbis, sed veritate religionem & legum, & foederum existimare debemus. si enim illi foederati dicuntur, quos eadem in foedere continet fides, quę ab vtra tandem parte fuerit violata soluit foedus: quomodo foederatum te Solymāno esse defendes, cum te videas ab illo vndiq; peti: atq; oppugnari? quod si in priuatarum rerum vsu pactiones ratę non fiunt, nisi apud vtramq; partē peręquè custodiātur, ita vt si quid in pactione ab altero fuerit violatum, alter pactione non teneatur, quid tandem sentire debes in hac causa, qua sola nititur imperij tui salus? quę quātò maior, potiorq; est, tantò foedus hoc funestum, atq; exitiosum, nulla neq; religione, neq; veritate constrictum: non foedus, sed dolos, technas: ac insidias Machometicas existimare debes, quę quidem

omnia latent in hoc specioso, atq; sancto fœderis nomine, quod ille cũ ad exitium tuum conferat, stulti sumus si nos falsę religionis vinclis deuinctos, ac constrictos vltro Solymanno dedamus. quod ille cupit: hacq; mente vt tu sis, inprimis optat: vt se videlicet amico, q̃ hoste vti malis, dum Germanos ab Vngaria remouet: dum reliquias Vngarorum conficit: dum sibi per Vngariam in Poloniã iter munit. quid eñ tandem ille responderet aliud, si quis ab eo quereret? fœderato vteris Sigismundo Solymanne. quid ita? nempè quod Vngariam per hoc fœdus capere volui. quid capta Vngaria consequebare? nihil, nisi Poloniam: quam olim auus: proauus: pater petebat meus. At iusiurandum fœderatum tibi Sigismundum facit, quod te violare fas non est: mihi vero fas est, quod Machometus iubet, & quod lege nostra licet: quę mihi religionem, & fidem laquei vice contra ipsos porrigit christianos: vt vel istis inanissimis nominibus illos, si secus non possum, captos de medio tollam, & quouis malo mactem. Si igitur hoc ipse Solymannus confitetur, quis tantam perfidiam, quis tam

aper-

apertum periurium, quis tantum scelus, fœdus esse audebit affirmare? cum ipse hostis, hostis inquam regni, ac nominis tui Solymannus, cui hoc vni omnium maxime expedit, non audet negare? aut quis tam erit infestus, infensusq; nobis, qui te inanibus verbis, quibus nulla subest res, prohibeat ne tibi iam nunc prospicias: ne nobis periclitantibus subuenias? teq; postremo cogat, vt ficta religione vinctam, atq; constrictam Poloniam Turcis tradas? quis vero erit tam preposterus, ac peruersus, qui cum iam omnia parata, atq; instructa contra te Solymāno esse videat, tibi nunc ius fœderum: rationem, religionem: fidem etiam Turcicam opponat? qua ipse vt vides orbis terrarum cadit.

ET tamen adhuc sunt, qui in tanto metu, ac tanto regni tui periculo exemplis etiam nobis contradicant. cum in simili causa Vladislaum patruum tuum Varnensi prelio victum, debitas pœnas violati fœderis Amuratho persoluisse contēdant. In qua tandem causa hoc homines stultissimi affirmant: nempe in ea, que memoria patrum nostrorum gesta est. cui Alexander auus meus interfuit, qui ex

Russia adolescens ad illud Varnense bel-
lum profectus, cum in eo bello vir bonus,
ac miles strennuus fuisset, omnibus fe-
rè municipibus suis, quos ex municipio
Premisliensi secum duxerat amissis, hęc
rediens narrabat: id quod ego de parente
meo nuper audiui. Vladislaum plus mi-
nus duos, & viginti annos natum, magna
vi animi, ac multis pręlijs secundis elatum
adeò fuisse, vt nullas copias Amurathi tan
tas esse putaret, quas ille cum paucis &
excipere, & carpere dubitaret. Quare ille
vt vides: iuuenili errore, non violati fœ-
deris pœna Amuratho succubuit. Cum
enim Vladislao eadem causa fuisset cum
Amuratho, quę tibi est hoc tempore cum
Solymanno. ijsdem enim artibus Amura-
thus Vngariam petebat olim: quibus nunc
petit Poloniam Solymannus. & cum ar-
mis extorquere Vladislao è manibus Vn
gariam Amurathes non posset, vt item ti-
bi Poloniam Solymannus non potest. il-
la ipsa arte, ac lege Machometica, cuius
supra mentionem feci: circumuenire cona-
tus est ingētis animi, atq; spiritus Regem.
Itaq; initio fœdere ille suo eum est agres-
sus, quod fœdus tñ nunq; esse duxit, neq;
ipse

ipse Pont: Max: neque Vladislaus: neque postremo Capistranus ille Senensis, vt hęc quę nunc tibi sunt cum Solymanno foedera, ruinę similiora, aut tempestati esse quam foederi legittimo omnes autumant. ergo conuenire omnia iam vides, & vndique Vladislai causam cum tua coherere. At si te nemo perfidiosum: nemo nocentem: nemo periurum esse dicit: si hoc bellum suscipis, atque paras: contraque Deus ipse vocẽ ex ore omnium hominũ mittat, qua te ad hoc bellum legittimum, honestũ, necessarium vocat, quid est? quod quisque in consimili causa Vladislaum violasse foedus audeat confiteri? non fuit igitur illud Vladislai foedus, foederi simile non fuit. in quo, non fides ab Amuratho est habita: non condiciones pacis seruatę: non Vngaria ab Amuratho foedere fuit tuta. scelus illud fuit: & vt iam dixi ruina quędã, atque tempestas & quiduis potius quàm foedus, aut fides: aut religio, quę certe si integra fuissent, etsi in illo sancto nomine foederis non latuissent, vis, & insidię, nunquam profectò neque Pontifex Max: author illius belli fuisset: neque Capistranus illud suasisset; neque etiam Vladislaus

 susci-

ſuſcipiendum apparandumq̃ ſibi putaſſet.
Si eñ ſummorum hominum authoritas
quid recte quidue minus factum ſit nos
docet, vt quod hij probarint, rectiſſime
ac ſapientiſſime factum putemus. Quis
Eugenio quarto authoritate grauior, pie-
tate maior, fide, religione, officio ſancti-
or fuit? is tñ bellum illud iuſſit. quis Ca-
piſtrano in Franciſci familia vir melior?
quis conſtantior? quis moderatior? quis
legum, fœderum, officiorumq̃ omnium
quibus hominum vita regitur ac continet̃
fuit obſeruantior? vt princeps ille crea-
tor huius familię Franciſcus grauior vir
non fuerit: vt quod Capiſtranus fecerit,
id non ſolum decuiſſe, ſed etiam debuiſſe
fateamur. & tñ is non ſolum bellum ſua-
ſit, et ad illud gerendum Vladiſlaum acer-
rime impulit: ſed illud ipſum bellum iſte
idem Capiſtranus eadem vi mentis, qua
ſuaſerat, etiam geſſit: vt & errorem illum
Vladiſlai, qđ is imparatus Amuratho oc-
curreret: magna hoſtium cęde corrigeret:
et illum pręclarum, ac omnibus acerbum
fortiſſimi regis interitum, infinitis acer-
uis Turcarum compenſaret. quod vtiq̃
talis, ac tantus vir nunq̃ neq̃ Vladiſlao
ſuaſiſ-

ſuaſiſſet, neq; ipſe ducem ſe ad illud bel-
lum regi dediſſet: neq; poſtremò reliquias
derelicti à rege belli aſperrimè perſecutus
fuiſſet, ſi aut illo fœdere regem teneri: aut
illud bellũ non eſſe iuſtum, atq; pium pu-
taſſet. Quamobrem, deſinant aliquando
iſti infamia perfidię genus tuum contami-
nare; deſinant optimi regis factum repre-
hendere; deſinant etiam ea neglectę re-
ligioni tribuere, quę humanitati cuidam,
atq; ipſi fortunę, quę in bellis multum va-
let: tribuenda ſunt. videant pręterea il-
lud, nè, cum de facto nobiliſſimi regis de-
trahũt, authoritates ſummorum virorum,
atq; ſanctiſſimorum euertant, à quibus il-
lud Varnenſe bellum partim iuſſum: par-
tim verò geſtum eſt. Quę cum ita ſint,
quid tandem impedit te, aut quid ab hoc
bello reuocat, num religio, Deiq; mœtus?
quem audis humana voce te ad hoc bel-
lum inuitare, num hominũ fama? qui om-
nes in armis ſpem ſalutis tibi demonſtrant
num fœdus? quod ipſe Solymannus ho-
ſtis nullum eſſe multis argumentis docuit,
num exempla fœderatorum illi regum?
at illa tibi documento, ſunt eos ſolos re-
manere, qui fœdere Turcico impediti,

 mau-

mature, insidijs cognitis, ex illis falsę fidei laqueis euolauerũt. illos vero q̃ iparati cõtra hostẽ ꝓdibãt magna cũ laude qdẽ, sed graui tñ nostro incõmodo cecidisse. reliquos aũt omnes, q̃ fictę religioni potius seruire, q̃ꝫ suę saluti maluerũt, turpiter perire. quorũ ego miserias sigillatim cõmemorare nolo, ne vel res notiores tibi, quàm mihi recognoscere tecũ videar: vel tuas augeã molestias, cõmemorandis calamitatibus sociorũ, atq̃ꝫ amicorũ, hoc tñ dicã, q̊d vere possum: et quod apud Equites Polonos in cõcione nuꝑ cum dicerẽ, intellexi vehemẽter Equestrẽ ordinem cõmoueri. neminẽ nisi incautũ à Solymãno esse deceptũ: neq̃ꝫ aliquẽ in illius potestatẽ venisse, nisi eũ, q̃ abiectis armis fœderi se illius crediderat. deinde verò, vt incęperã dicere, neq̃ꝫ illa tibi desunt, quę ꝑtinẽt ad tantum bellũ administrandũ. vt sunt copię partĩ domesticę: partim aduẽticię. nã si ęquo censu regnũ ꝑ te fuerit censum, absq̃ꝫ dubio, id quod etiã inter omnes video cõuenire: cẽsus hic ad CC. millia ꝑueniet lectissimorũ, & bello aptorũ militũ: quorũ tu singulo manipl'os, multis legiõib⁹ Turcicis oppones. sit mõ is census ꝓ cõditione cuiusq̃ꝫ & vitę, et ordinis. cũ eñi alia

vita

vita, alius ordo sit Equitis, alius Sacerdotis, diuersus coloni, non eadē quoq; ratio. ijsce ordinibus abs te adhibebit cēsus: sed p rata sua qsq; parte militet Eques: det militē sacerdos: cōferat cū negociatore colonus. vt sic & domi, & milicię ab omnibus Reipub: satisfiat: cū Equitib⁹ bello occupatis, cęteri ex reliqs ordinibus domi mãserint, q agros colant, q negocient, quiq; rē diuinã curent. in quo quidē censu, illa quoq; adhibeat recte moderatio, vt qsq; queadmodū est suarum rerū dñs: ita sit quoq; suarū facultatū ipse censor: vt iuratus in cēsu pdeat miles, qd' p ratiōe facultatū alit pdire in cēsu nō potuerit, q̄ pdierit. Sacerdos q rura tenet, q militē aliū dare neqerit, q̄ dederit: q ṽo decuma viuit, q p portiōe sua tantū cōtulerit, quãtū sit iussus. eadē ratio sit coloni, [illegible]i absq; hoc q̄q; rustico, ac misero subsidio [b]ellū geri nō possit. pari mō negociatores, q̄ [i]n genere omnes sunt censendi, qui quauis [i]ndustria victum querunt: vt partem suam aliquotam depēdant de lucro, vt illis instar [f]undorū Equestrium, maneãt pecunię in[t]egrę: neq; eo veniant in censum, quę illi, in questum contulerunt. Sed quid ago, sanus [n]e sum, qui hec apud te disputo? intelligo

quàm

quàm tibi sim molestus: & quã me iã du-
dum tua alio vocat expectatio, quę mihi
obloqui videtur. quid? ergo nesciebam ego
hęc nisi tu admonuisses? sciebas tu q̃dẽ Si-
gismunde. quid enim est quod quidẽ sit in
ratione administrãdi regni positum, quod
tuã scientiam subterfugiat? aut quod quisq̃
nouum, & tibi inauditum: aut quod non
sępe per te agitatum in Repub. tẽtatumq́;
sit possit afferre? nihil est omnino. tantum
abest, vt ego te moneam pręstanti sapiẽtia
virum: aut hęc ipsa noua tibi videri velim,
lõgo rerum vsu doctissimo, atq; omniũ q̃
vnq̃ regnarunt sapientissimo Regi. non
adeò desipio. nõ ita me ipsum ignoro, sed cũ
inicio mihi proposuissem, nihil eorum pręe-
termittere, quę tempus, & causa postulat,
sensim huc incidi, vt etiam ea attingerem,
q̃ latent, abditaq́; sunt in recessu excellẽtis
prudẽtię tuę. Sed illud tamẽ meminisse de
bes, pręter domesticas hasce copias, quas
modo exposui: multis quoq; aduentitijs
multorum Regum, ac populorum opibus
te ad hoc bellum Turcicũ iuuari: quas vl-
trò ad te deferunt omnes, non solũ finitimi,
sed etiam illi, quos tibi fortuna huius regni
partim fœderatos, partim affines atq; neces

sarios

ſarios facit. neq; enim de fide, ac de officio Q. Cęſaris dubitare debes: neq; de ſocietate, atq; amicitia Ferdinandi regis. dederunt eñ obſidem voluntatis ſuę erga te hic filiam: ille neptem filio tuo vxorē. tum verò prę ter hoc ius matrimonij ſanctum atq; legittimū, accedit vtrinq; periculorū omnium ſocietas: ita vt nihil mali Cęſari ſeorſim. & Ferdinando poſſit euenire, quod tibi non ſit pertimeſcendum: nihil tibi, quod illis quoq; non ſit expectandum. quid ego nūc ſigillatim reliquos Germanię principes commemorē, cū ij rebus ſuis incommodis vota faciant, vt tu memor aliquādo filię, quam Principi Marchię in matrimoniū dediſti: memor ſororū, quas in Bauariam: in Miſniam: in Pomeraniā: in Legniciam nuptum collocaſti: memor poſtremo ipſius Germanię. quam refertā ſanguine, atq; genere tuo eſſe vides: ſoluas te aliquādo ex hijſce fœderū laqueis, quibus te Solymannus ad perniciē & tuā, et Germanorum, ac omnium Chriſtianorū cōſtrinxit. vt falſa religione ſolutus, armis tibi pariter cū Germanis ſalutem, ac libertatē queras. Iam vero Italię principes, cū & ipſi pertenui diſcrimine à Gręcia ſeparētur, magno

ſe in

se in periculo quotidie viuere arbitrantur. Et cum crebris excursionibus Neapolim, atq; reliquas maritimas prouincias perire indies cernant, videre illum diem cupiunt, quo tu terra: illi mari, cõmunem Christianorum hostem Solymannum adoriantur. hos tu igitur socios belli cũ sua sponte, tum vero illa necessitudine, atq; affinitate addictos habes, quod clarissima, Bona Regina tecum est nupta, quę in uetusta, ac penè cum ipsa Italia nata Sfforciadũ domo cum sit ędita, non solum Neapolim, Bariq; Regnum, sed etiam Venetos & Lombardos illa robora Italię, tecum cõiungit, cęterosq;, qui horum aut imperio aut nomine continentur. qui omnes tibi aderunt, cum primum legationibus, literis, nunctijs, rumore postremò, ac sermone hominum huius tui consilij, atq; voluntatis fama ad illos peruenerit. Quod vt commodius fiat, illud è re nostra fore videtur: vt Germanos principes per legatos viros graues, & dicendi peritos in pristinã pacem, atq; concordiã reducas. neq; enĩ licet: neq; fas est, nos ex hoc bello aliquid sperare boni, dum Germani incẽsi inimicitijs in aciẽ prodeũt: et quãdiu religionis nomẽ tantas inter illos

excitabit

excitabit tragœdias. atq; vtinã aliquando hijsce disputatiõibus sit aliquis aut modus: aut certe finis: quibus auersi Germani ab imperij cura, tanquã in scholis philosophã-tur ociosi. nunc de calice plebeio: nũc verò de sacerdotũ coniugio. ita illi cũ nouas vxores sacerdotibus quærunt, suas veteres amittunt cum liberis, ac fortunis omnibus, neq; vero ego ille sum ferreus, neq; ita auersus à Christo, vt me quoq; negem iniuria hac cõmuni commoueri: sed tamen ego idẽ illud confirmo, quod etiã nuper in maxima concione Equitũ Polonorum dixi. iniquũ mihi videri nunc, cũ Machometus armis, non argumẽtis fidem Christi demoliatur, auocari principes à prouinciarũ, & regnorũ cura inanissimis quæstionibus. quã vocẽ meam nõ placuisse Germanis doctissimis hominibus intelligo. quod hominũ causam potiorem esse putem, quã dei. ego vero nõ puto. sed cũ videam conciliũ sæpius prorogari: sæpeq; nos spe inani eius duci, neq; tamen authore, neq; agente Paulo III. Pon. Max: vllo pacto ab armis discedi, ipsos vero Germanos religiõis causam sic tueri, vt non multum sane curẽt, quas religio sedes amissa Germania sit habitura, suasi tũ Eq-

tibus

tibus Po:idē quod nūc apud te repeto,quo te authore darēt operā, vt aliq̄bus ęquis cō ditionibus Q. Cęsar pacē in Germania cō stituat:si non illā,quę ad oēs leuandas iniu rias pertineret: At saltē illā,qua ad tēpus cō trouersijs sedatis hoc moetu,atq; hac ꝑtur bationc animorū, atq; rerū Germaniā libe raret.cuius dicti me sanè nōdum poenitet. quid eñ est,quod quisquā cōmodius in tā to rerū motu in mediū afferat, quā est tum hoc à me dictū? verendū mihi credo erat,nē posse in illa cōcione cōsistere, si Cęsar om nibus prouincijs, regnis, liberis populis,tā luctuosam: tā acerbā:tā formidulosā dissen sionē me suasore eriperet; p̄sertim cū videā palā ab omnibus Cęsarē rep̄hendi,quod is paruo labore magnas cōtrouersias tollere, aut non vult:aut non curat.nam posse illū omnes scimus.q̄ si veteres illos Constanti nos, Theodosios, ac Sigismundos imitari voluisset,qui inuitissimis omnibus coacto pontificū cōcilio,facilè omnes huiusmōi se ditiōes ex Repub: tollebāt,iā pridē bella ci uilia nulla haberemus. Cui loco Sigismun de p Christū Iesum,per sanguinē illius pro te, & pro nobis fusum ꝓspicito, & quantū est in te ꝓuideto, vt tantū dissidiū,tā turpè,

tā vetus

tam vetus, tā periculosum, atq; nocēs, qđ plurima detrimēta christianis rebus īportauit: qđ Germaniā afflixit: quod Vngariā euertit; quod tibi Valachiā eripuit, hoc incēptu malū tam late diuisum, atq; dispsum, si vniuersū ex repub. christiana tollere neq̄s, at saltē ad aliq̄d tempus mitiges, atq; sedes. quod si Germani de studio nil remittūt: verēdū est ne priusq̄ id assequāt, quod volūt, pereat Germania: Polonia etiā capta seruiat: ipse preterea Deus etiā si velit, nihil summę rei, causęq; nostrę prosit, si ita prudentes, & scientes ad interitū ruemus voluntariū. quod ne accidat tibi Sigismunde ꝓuidendū est: in eoq; neq; laborē vllū: neq; curā, neq; diligentiā ꝑtermittas, q̊ reductis in gratiā Germanis, pax desiderata cūctis gētibus per te restituat: eaq; res tibi, regnoq; tuo opē, defensionē, auxiliūq; afferat: Cū Germani primū, deīde reliq̄ oīes liberati, inimicitijs ac odio ciuili soluti coēāt facili⁹ ad tantū bellū, ac animos coniungāt, tibiq; inprimis opē ferant, quē in medijs periculis esse videt: cui īminere Solymannū ex Vngaria: bellū denunciari ex Valachia: flammā, atq; ferrū minitari ex Scythia cernunt, cui nihil prodesse fœdus: nihil iusiurandū:

nihil fidem: nihil religionẽ omes intelligũt. vt iã tibi pręcipue sit elaborandũ, vt si non aliorũ causa, tuę tñ vitę, atq; salutis gratia, in concordiã Germanos reducas, priusquã Solymãnus huc veniat: ac tuos conatus om nes opprimat. pręsertim cũ hoc agi, hoc co- gitari, ĩ eo etiã elaborari ab illo sentias, q̃mõ totũ bellũ ex Vngaria in Poloniã, quãpri- mũ transferat: vt quemadmodũ olim p Vn gariã, in Poloniã parabat sibi viã, ita nunc q̊q; hanc eandẽ per Poloniã in Germaniã cõtinuet, atq; cõficiat. Hic tu Sigismunde efficias oportet facultate animi, cõsiliȷ́q; tui, vt patriam ex hoc tanto mętu, ac periculo, in q̊ nunc est: q̃ primũ liberes. te illa solum intuet̃: tibi se cõcredidit: sine te salua esse ne- qt, tibi se postremò ad oĩa oportunissimã prębet & ad bellũ gerendũ: & ad exercitus ornãdos: & ad pecuniã quãta sit opus: cõfe- rendã, nihil itaq; iã tibi à nobis deest. seq- mur quocũq; duxeris: adsumus omnes ar- mati: nullus ordo: null⁹ locus: nullus homo aliud abs te deposcit, quã hostẽ, quã arma, quã bellũ. neq; vero tibi Solymãnus ĩ Po lonia expectandus est, sed vltrò armis, atq; ferro appetẽdus, vt in Vngaricis potius ru inis, q̃ in nostris tectis bellũ cũ illo geram⁹.

ne

nè si illũ domi apud amicissimas sedes, ac deos penates expectauerimus, pro aris, & focis cũ illo pugnare videamur: nõ pro im perio, neq; pro ea dignitate, quã nobis ma iores nostri multo sanguine partã reliquerũt. Deindè verò, cũ maior vis sp sit inferẽtis bellũ, q̃ propulsantis, q intra parietes do mesticos bellũ cũ hoste gerit, facilè debilitaẽ eius animus, illa calamitate, cum ferro, atq; igni vastata patria, cogitur illa videre, quę q̃uis vulnere sunt grauiora. vt vexationẽ cõiugis: stupra filię: flammam patrię: cladẽ suorũ. in hoc spectaculo tã acerbo, & mise ro, et graui ad videndũ, q̃ vis est? quę mẽs? qui animus? q̃ à quoq̃ excogitata fortitudo, quã tanta acerbitas, ac tã horribilis rerũ facies non deiciat, ac prosternat? At hij q procul domo hosti pro patria occurrunt, spe bona freti, nulloq; acerbo sensu ex suorũ calamitate afflicti, integri, ac valẽtes longe efficiunẽ alacriores in pugna, quã si cũ hoc eodẽ animo ante ora coniugũ, liberorũ, pa rentũ cũ hoste congrederenẽ armato: ac pe nè victore, quamobrẽ idẽ tibi faciendũ est, vt integris rebus tuis bellũ cũ Solymanno vbiuis potius, q̃ in Polonia domi geras. no

 li etiã

li etiã omnia simul hosti obicere, militẽ, cũ q̊ pugnet: coniugẽ militis, quã stupret: libe ros q̊s necet: fortunas, q̃s vexet: tecta, q̃ incẽ dat: tẽpla, quę euertat. Sed cũ hęc nobis do mi salua mãserint, leuiora erũt illa vulnera, q̃ excipiem⁹ foris, q̃ non obligabit exaĩata vxor: nõ videbit cõstuprata filia: non luge bit vexatus parens: non cesa mater: nõ incẽ sa grauiora reddet patria. hostis postremò ipse nõ habebit q̊ nos distrahat, quo minus integras vires afferamus ad pugnã: cũ nihil ante pedes fuerit, qđ nos metu, aut cura sol licitet, ꝑter illã necessariã, nè videlicet turpi ter seruiamus potius, ꝙ pulchrã petamus per vulnera mortẽ, qua sanè aut victorẽ te faciemus, quod quidẽ det nobis deus: aut certè illud assequemur, quod ipse scit nobis expedire magis.

DIXI.

Typographus Lectori. S.

Nacti sumus amice Lector exemplũ eius Epistolæ, qua S. Orichouius Orationẽ suam cõmendat Serenissimo Sigismundo Poloniæ Regi. quã cum oratiõe absoluta, Russia missam ab amicis accepissemus, quod cogniti one tua digna uideretur: eam hoc loco potissi mũ subiungere libuit. Vale.

SERENISSIME, AC INVI-CTISSIME REX.

NOn dubito quin admirata sit Maiestas tua, qd nam mihi in mentē uenerit ad te Regem regū scriberere. cū id mihi homini priuato, & tibi incognito, ac nè audito fortaße quidem, minime licere uideatur. uerū hæc est huius siue audaciæ: siue iudicij mei causa, quā Maiestati tuæ in primis probari cupio. cū enim Maiestas tua ita merita sit de suis, ut tibi post Deū omnia debeamus, nō putabā absq; culpa poße à me præteriri laudes tuas: qbus non minus ipsum te, quā Polonorū nomen illustrasti. qd' etsi magnū sua sponte semper fuit, nulla tñ tā illustri laude unq̃ est celebratū, cui res à te gestæ lumē nō intulisse uideantur. ut illæ oēs res præclaræ, q̃ partim domi, partim militiæ à maioribus tuis sunt cōstitutæ: illæ ipsæ uel amplificatæ sunt nominis tui gloria: uel etiā illustratæ splendore laudis tuæ. quod cū pro se qsq; in cœlū laudibus ferat, ego quoq; p mea uirili, suscipiendā mihi putaui aliquā sepositā partē laudū tuarū, ex tua immēsa glā. q̃ cū summa sit, nō meæ tantū uires, q̃ sunt exiguæ: sed nec cuiusq̃ omnino ad res tuas gestas celebrādas, sufficiūt. quare partē aliquā de tuis rebus decerpere libuit: eāq; nostro mō mādare literis, posteritatiq; prodere. Erit.n. uti spero, aliqs locus scriptis nostris apd' posteros: & fortaßè extabūt aliq, q nostra legēt: nō iā facultate nostra adducti, q̃ qdē in me nlla est: sed magnitudine nominis tui cōmoti, qd' huiusmodi est, ut etiā ulinertißimo scriptori sua spōte lectorē cōciliare poßit.

itaq;, qđ ſperare debeo: memoria nominis tui ſcripta noſtra uiuēt: cōmendatiōe creſcēt: rebus deniq; tuis geſtis inueteraſcēt, & corroborabūtur. Sed quoniā pleriq; eruditi uiri dꝰ Maieſtate tua ſcripſerūt: habebātq; multi hūc quaſi cōmunē gloriæ tuæ campū, in quo excurrere facultas cuiusq;, cognoſciq; poſsit, uideo me iniqua cōditiōe illis ſuccedere. nā cū ſim authoritate, uſu, ingenio, lōgè ab illis in ſcribēdo ſuperatus, tū uerò ipſa fortūa. cū. n. alij florentiſsimis tuis rebus de te ſcripſiſsēt, mihi res tuas ꝑturbatas, ac nimiū periculoſas ad ſcribendū ipſa ſors dedit. cū enim inclinatione cōmuniū temporū, ipſa quoq; Polonia in mediū rerū omniū certamen, atq; diſcrimē deueniſſet, de ijs rebus ſcripſi quas tempus ipſum afferebat: nō quas uoluntas mea cupiebat. Scripſi enim nuꝑ ad Maieſtatē tuā Orationē de bello Turcis inferēdo. quæ nomine inſignito tuo, in manus hominū iā exiuit. quā etiā Maiſtati tuæ nūc mitto. in qua ſanè conati ſumus omnē rationē ſuſcipiēdi belli, cū tua laude cōiūgere. In quo ſi nō aſseq mur qđ uolumus, id tu ingenio tribues minime uolūtati pari. conati certè qdē ſumus, ut Lector intelligat, te talē eſſe Regē, de quo nobis ſubditis uere licet gloriari. Hæc enim eſt demū ꝑfecta regū laus, & cui facile auditor acqeſcit, cū illi probati fuerint ſuis: & cū, quaſi illuſtrati ſuorū laude: celebrātur: præſertim ſi ea laus nō ab inuitis naſcatur. qđ tuæ Maieſtati utiq; cōtigiſse uideo. Neq; enim, ut de me ipſo loquar, ego de Maieſtate tua ſcripſi. ut aliquā bonā gratiā ꝑ hāc cauſam mihi q̃ſiſse apud te uidear: cōtentus enim ſum hoc cōmuni tuo bn̄ficio, quo tu mihi patriā incolumē, parētes,

rentes, iura, leges, libertatẽ postremò integrã præstas: qbus ego tãtis bñficijs abs te affectus, nõ opus habeo tẽporis causa furari licentiã fingendi, sed cũ sciã nulla re alia magis cõmendari hominũ scripta, quã libertate scribẽtis, nõ aliũde petebã, quod in scriptis nostris probaret Lector, nisi ex his rebus, quas esse in te non solũ ciues tui, sed etiã reliq omnes agnoscũt. tantũq; abest ut hic aliqd tibi affingã, ut etiã metuã, ne repræhẽdar à multis, quod p uulgatas tantũ laudes tuas, ac penè cõmunes posuerim: maiores uerò, et admirabiliores omiserim. quibus ego respondebo, me uidisse qdẽ etiã illa, q̃ isti in me requirũt: sed assequi tñ non tantũ scribẽdo, sed ne cogitãdo quidẽ magnitudinẽ illorum potuisse. Quãobrem primũ à Maiestate tua peto, uti mihi ignoscas, si tuo excelso nomine in ædẽda hac ipsa Oratiõe abuti uideor: idq; ut impẽdenti calamitati tribuas, q̃ tuis imminere ex Vngaria uides: peto, deindè ut hãc quoq; epistolã, prolixiorẽ fortasse q̃ Maiestas tua postulat: boni cõsulas. subditiq; fidelissimi uoluntatẽ. eo animo excipias, quo soles reliquorũ, & inprimis eorũ, q bñficia hæc tua cõmunia cõseruate salutis, ac libertatis cõmunis, publicæ etiã scribẽdo agnoscũt. Bene ualeat Maiestas tua. Datæ Præmisliæ Kal. Martij. Anno Christi. 1544.

Eiusdẽ uestræ Sacræ, & Serenissimæ Regiæ Maiestatis.

Fidelis subditus.

Stanislaus Orzechouius.

